

IVO TROŠT:

Kaznovani slovanski bratje.

red več nego tisoč leti je gospodaril vsem Slovanom mogočni kralj Samo. Narodi so bili zadovoljni in srečni, a daleč narazen so živeli posamezni rodovi. V njih kraljestvu ni nikoli zahajalo božje solnce. Kralja in državljane je vznemirjala samo ena skrb: kralj ni imel otrok; kdo mu bo naslednik?

Samo je mislil težke misli, komu naj ob smrti izroči mogočno državo. Posvetoval se je s starešinami, vojvodi in velmožmi, kako bi ohranil združenim Slovanom vladarski rod in moč. Poznal je pohlepnost tujcev po lepih slovanskih pokrajinah. Ti prihrume z močnimi vojskami in podjarmijo razcepljene slovanske rodove, ki so že dotlej radi živeli v neslogi med seboj.

Nekega dne pošlje kralj glasnike na vse štiri vetrove silne države z naročilom: „Pojdite in sporočite mojim rodovom, da se še enkrat zgrnejo okrog mojega prestola. Rad bi jih blagoslovil pred smrtjo. Sporočim jim tudi poslednjo voljo, kdo bodi moj naslednik.“

Narodi pritisnejo od vseh strani k staremu kralju. Peš in na konjih so prišli, da bi slišali kraljevo oporoko. Samo sede na pozlačeni prestol in izpregovori: „Narodi moji! Star sem že, Bog mi ni dal otrok. Zato vam povem danes, da sem vas imenoval za svoje otroke in naslednike. Delati morate sporazumno in složno, kakor če bi bila vsa država ena zadruga, če bi bili vsi rodovi en rod in če bi bil tisti rod moj edini sin. Tako ostane pri vas dosedanja sreča. Volite med seboj vladarja, kakor izbirate v zadrugah starešine. Izbrane spoštujte, slušajte in ljubite, kakor ste mene spoštovali, slušali in ljubili. To bo vaša sreča. Povem vam pa že danes, otroci moji, da je kakor sreča v vaših rokah tudi nesreča; ako ne boste izbranim svojim vladarjem izkazovali pokorščine, spoštovanja in ljubezni, jo boste morali izkazovati tujcu; tuja roka je pa težka. Tujec razcepljene podjarmi in vam zagospoduje za tisoč let, da si boste sami zaželeli sloge in ljubezni med seboj. Dotlej boste pa tujcu sužnji-robovi; lizali boste njegovo peto, če vam jo bo šele dovolil lizati.“

„Ne bomo, ne bomo!“ so vpili slovanski bratje vsi vprek in enodušno obetali staremu kralju pokorščino in medsebojno slogo, kakor da je vsa država ena zadruga, kakor da so vsi narodi en rod in kakor da je ves tisti rod kraljev edini sin, po kraljevi smrti pa edini kralj složnih Slovanov.

Samo umre.

Še enkrat so se videli narodi, si prisegli zvestobo med seboj ob očetovem grobu, še so se veselili svoje sreče v mogočni državi; naslednika Samu pa niso mogli dobiti med seboj. Preveč je bilo takih, ki bi radi vladali, in premalo takih, ki bi slušali. Na slovanske brate se je zvalila usoda, kakor jo je že naprej videl kralj Samo: „Ako ne boste svojim izbranim vladarjem izkazovali pokorščine, spoštovanja in ljubezni, jo boste morali izkazovati tujcu; tuja roka je pa težka.“

V deželo je udrl tujec. Nekatere rodove je podjarmil prej, druge pozneje. Kmalu so mu bili vsi robovi brez pravic in brez lastne volje. Nekateri so v tisoč letih celo pozabili, da so rod izmed slovanskih bratov, pa so silili med tujce, ki so jih zato zaničevali.

Nad tisoč let je tujec vladal Slovanom. Morala je prihrumeti grozna svetovna vojna, da je rešila Slovane kazni — Samovega prokletstva.

Sedaj Slovani zopet dihaajo svobodno in se vladajo sami po svoji volji.

Na poljani.

Škrjanček je zavrnil
skoz jasni, sinji zrak,
kot misel k solncu blisnil
tako mehak, lehak.

Po nebu izprehaja
oblak se srebrotkan,
blesteč pred vrati raja
pa vriska svat neznan.

Čez šumna žitna polja
bahato mak žari,
ožarjen od okolja
srebrnih solnčnih dni.

Marjetic je vse živo,
in poljskih lilij zbor
se klanja prikupljivo,
smehlja se k solncu gor.

Gizdav metuljček raja
po jasi svatujoč —
pa hrošček ponagaja
iz bilk vun kukajoč:

„Hej, hej, ti poniglavček —
saj nič ne znaš, ne znaš!
Capljaš tam kot pijavček —
a pamet kje imaš?“

Metuljček jo ulije
za njim, srdito zroč,
a hrošček se mu skrije
brž v luknjico smejoč.

Dehtijo rože bujne —
metuljčki gredo v vas,
napijajo si rujne
pijačice iz čaš:

„Izpijmo ga, o bratci,
izpijmo ga do dna —
da ga ne bodo škratci
čez noč, ha-há, ha-há ...“

Ves dol, ves vzduh trepeče,
čez plan gre buden glas —
Kdo? — Vetrček šepeče:
„Kdo li je več kot jaz?“

Miroslav Kunčič.